

⁴³ Et quoniam tu idem es, cui persuasum atque insitum permultis demonstrationibus scio, menteis hominum nullo modo esse mortaleis: cumque clarum sit, fortuitam felicitatem corporis, morte finiri: dubitari nequit, si haec auferre beatitudinem potest, quin omne mortalium genus in miseriam, mortis fine, labatur. Quod si multos scimus beatitudinis fructum non morte solum, verum etiam doloribus, suppliciisque quæfisse, quoniam modo præfens vita facere beatos potest, quæ miseros transacta non efficit.

INTERPRETATIO.

NOTE.

bitur in ignorancia cœcitate, quæ stante nulla beata sors esse potest. At si scit, hanc fortunæ felicitatem sic esse mutabilem, idem hanc felicitatem aut timet amittendam, aut dolebit: aut saltem neglet amissam, sed ut timor, sic dolor non finit esse felicem, nec magni faciendum, quod a quo animo feratur amissum.

⁴³. Et quoniam, &c. | Tertium argumentum quod sic disponi potest. Quæcumque felicitas morte finiri potest, haec non nisi nomine tenus felicitas est: siquidem felicitas vera, non se-

cus ac ipsa mens humana, cuius est, quamque ut insitum sic multis demonstrationibus persuasum est esse immortalem, immortalis esse debet. Atqui felicitas fortunæ, ut pote quæ corporis est, morte finiri potest: unde plures alterius beatitudinis fructum, non morte solum, verum etiam doloribus, suppliciisque quaerunt; idque eò potius, quod vita haec temere credatur felicitas: si enim vita haec felicitas vera fuerit, necesse est, ut mors, quæ est hujus felicis vitæ privatio, vera miseria habeatur.

METRUM IV.

CARMEN constans duplice genere versuum alternorum, quorum prior Anacreontius post primum pedem, qui potest esse vel iambus, vel spondeus, vel etiam anapæstus, duos iambos habet cum syllabâ superflite; posterior Phærecreatus spondeum, dactylum, & spondeum: excipitur tamen verius octavus, cujus primus pes est anapæstus.

ARGUMENTUM.

PHILosophia, exemplo ædium, quæ perennes non sunt, si aut sublimiores, ventis percutiantur, aut depressiores, arenis immergantur, docet pari prudentiâ & summas & infimas conditiones homini esse fugiendas, ut quietus tutus que vivat.

Quisquis volet perennem
Cautus ponere sedem,

INTERPRETATIO.

Quicumque optat tutus locare domum | perpetuam,

NOTE.

1. **Perennem sedem.** | Domum per annos plures duraturam: sedes enim apud Latinos auctores, præsertim poëtas, significat domum: perenne vero à pluribus annis, per quos durat, dicitur: hinc perennare idem quod diu perseverare: hinc Anna Perenna, cui veteres vota faciebant, ut annare perennareque commode liceret, auctore Ovidio 3. Fast.

2. **Cautus.** | Tutus: nam cautus à cavere: cavere autem iudicio Varronis à ca-vo; quod prisci illi, inquit Pontanus, qui Latium etiam ante Aborigines tenuere plenique in cavernis habitabant, quæ à cavernando essent dicta; iis autem & abus cævebant & frigora, pleraque etiam alia incommoda, in illisque se & sua cætus tutaban-

tur: hinc cavernæ, cautio, cautor à Juris-consultis dicuntur de iis, quibus divitiae tutæ sunt & securæ. Quoniam vero vir prudens, cogitationibus suis veluti propiciens, se suaque tuetur, idcirco cautus, catusque vocari solet. Horat. de arte.

— **An omnes**
Visuros peccata putem mea, tuius &
extra
Spem venie cautus? vitavi denique cul-
pam.

Et li. 1. Carm. od. 10.

Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decora
More palæstra,

132 ANICII MANLII SEVERINI BOETII

Quid earum potius, ^a aurum-ne, an vis congestæ pecunia? Atqui hæc effundendo magis, quam coacervando melius nitent: siquidem avaritia semper odiolos, claros largitas facit. Quod si manere apud quemquam non potest, quod transfertur in alterum: tunc est pretiosissima pecunia, cum translata in alios, largiendi usu desinit possideri. At eadem si ^b apud unum, quanta est ubique gentium, congeratur, cœreros sui inopes fecerit. Et vox quidem tota pariter multorum replet auditum; vestra vero divitiae, nisi communiae, in plureis transire non possunt. Quod cum factum est, pauperes necesse est faciant, quos relinquunt. O igitur angustas, inopesque divitias, quas nec habere totas pluribus licet, & ad quemlibet sine ceterorum paupertate non veniunt!

INTERPRETATIO.

^a pretiosius. ^b tanta.

NOTE.

omne fortunæ bonum, cuiusmodi sunt divitiae, extra mentem est attentiusque consideratum fordescit, ut jam dixit; sed etiam quid nullæ divitiae pretiosa sunt. Pretiosum ergo nobis id dicitur; quod in nostrâ existimatione versatur: hæc enim nostrâ existimatione fit, ut illius comparandi causâ, quod à nobis poscitur, premium solvamus: unde *pretiosum* dictum est. Duobus autem modis aliquid versari potest in nostrâ existimatione, pro dupli modo, quo sese habere possunt idea, ex quibus veluti ex quadam materiâ illa existimatio, ut pote judicium, constat. Primum quidem propter *sui naturam*: quando scilicet prædictæ idea ita claræ sunt & distinctæ, nihil ut involvant præter id quod à rebus cogitationi objectis habent, ipsum judicantis præjudicium involvunt. Optimè igitur Philosophia querit, an divitiae pretiosa sint *vestri*, vel *sui naturæ*; tum pro comperto ponens divitiae *sui naturæ* pretiosas in numero bonorum non esse, sequenti pecuniae, gemmarum, agrorum, vestium, &

famulorum enumeratione probat easdem divitiae nequidem *vestri naturæ* pretiosas inter bona esse recensendas.

5. *Aurum-ne, an vis congestæ pecunia?*] II. Philosophia speciatim dictura de quibusdam divitiarum generibus, nimurum de pecuniâ, gemmis, agris, vestibus, & famulis, incipit à pecuniâ; quam idcirco dicit non haberi posse pretiosam, quod nec *diffundi* possit, juxta ejus institutum, quin largiendi usu desivens possideri ipsum dantem pauperet: nec *congeri* avaritiâ, quin cœreros sui inopes faciat, in hoc ipsa voce, rerum omnium tenuissimâ, tenuior, cum vox tota pariter multorum replete auditum: Nec mirum: quandoquidem vox, ut pote sonus, versatur in quadam tremore aëris, qui quid liquidus sit, ab uno homine iisque undique commoveri potest: pecunia autem est numerus ex ære primum, deinde ex auro argento. ve confectus, quo statutis legibus res propter facilius commercium permutari possunt: licet autem plura corpora simul moveri possint, idem tam corpus non potest pluribus simul locis circumscribi.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIA. LIB. II.

133 * An gemmarum fulgor oculos trahit? Sed si quid est in hoc splendore præcipui, gemmarum est lux illa, non hominum: quas quidem mirari homines vehementer admiror. Quid est enim carens animæ motu, atque membrorum compage, quod animata rationabilique naturæ pulcrum esse jure videatur? quæ tametsi conditoris opera, suæ distinctione postremæ aliquid pulcritudinis trahunt, infra vestram tamen excellentiam collocatae, admirationem vestram rullo modo merrebantur. 7 An vos agrorum pulcritudo delectat? Quid ni^a? Est enim pulcerimi operis pulchra portio. Sic quondam sereni mari facie gaudemus: sic Cœlum, Sidera, Solem, Lunamque miramur. Num te horum aliquid attingit? num audes alicujus talium splendore gloriarri? An vernis floribus ipse distingueris? aut tua in aestivos fructus intumescit ubertas? Quid inanibus gaudiis raperis? quid externa bona pro tuis amplexaris? Numquam tua faciet esse fortuna, quæ à te natura rerum fecit aliena. Terrarum quidem fructus, animantium proculdubio debentur alimentis. Sed si, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petis. Paucis enim, minimisque natura contenta est: cujus satietatem si superfluis urgere velis, aut injucundum, quod infuderis, fiet, aut noxium.

INTERPRETATIO.

^a dicit Boëtius. ^b ait Philosophia.

NOTE.

6. *An gemmarum fulgor oculos trahit?*] III. Philosophia gemmas dicit menti humanæ non debere esse pretiosas, quod lumen, quo gemma splendent, non sit hominum, sed illorum duntaxat affectio corporum, quæ, cum inanimata sint, si infra mentis humanæ excellentiam collocata sunt, ut hominis admirationem nullo modo mereantur. Nimurum gemma est lapis, qui instar vitri pellucens, lumen ideo transmittit, quod ante liquatus fuerit, quam lapidesceret. Hinc si aliquid metalli, alteriusve corporis opaci, gemma adhuc liquefici iufundatur, gemma pellucere minus apta coloratur: hinc suus est gemmarum sive pelluentium, sive relucientium fulgor, quo oculi ita moventur, ut mens ipsa ad gemmas primum spectandas, deinde admirandas, & aliquando etiam amandas excitetur, donec exuta omni præjudicio, advertat hic nihil aliud esse, quam motum, non solum ipsa mente, à quâ cogitatur, in-

feriorem; sed ipsi etiam corporum vitæ, quæ in perenni continuataque motione versatur, longè postponendum.

7. *An vos agrorum pulcritudo delectat?*] IV. Philosophia addit, neque etiam agros predictæ menti esse debere pretiosos: quia cum ager dicatur territorium, quod diligenter cultum fruges afferat, ager pretiosus menti haberi nequit, nisi aut suâ magnitudine, quatenus terminis longissimis circumscribitur; aut suâ figurâ, quatenus tumoris expersus, seu cylindro æquatus fuerit; aut suo motu, quatenus non modò fertilis, sed etiam fructuosus fuerit: agro bene culto, inquit Tullius, nil potest esse nec usus uberior, nec specie ornatus. Atqai nullo ex his modis ager menti humanæ pretiosus esse potest. Non suâ magnitudine: nam *Luna*, *Sol*, *Sidera*, *Cœlum*, quæ tamen ipsi menti pretiosa non videntur, pulcerimi operis portio sunt quolibet agro major. Non etiam suâ figurâ planâ: si quidem mare: quod nihilominus tanto

130. ANICII MANLII SEVERINI BOETII
Duces serenus ævum,
Ridens atheris iras.

INTERPRETATIO.

contemptisque cœli furoribus, ages vitam | tranquillam.

NOTE.

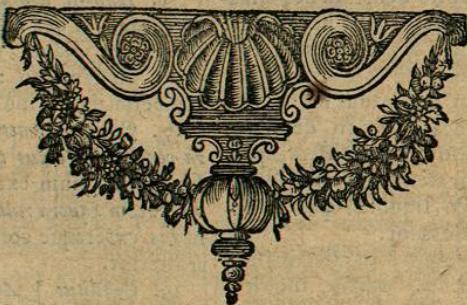
21. Duces serenus ævum ridens atheris |
iras.] Vitam duces tranquillam contemptu-
to cœli impetu. Ævum enim significat
vitam, ut apud Virg. 4. Geor. v. 206.

Ergo ipsas quamvis angustus terminus
& vi.
Excipiat.

Et ira, quippe quam insolitus corporis
motus comitari solet, non raro violentos
non solum hominis, sed & bestiarum, imò etiam inanimatorum

corporum motus significat.

Et h̄c etiam exemplo usus est Christus, prædicto cap. 7. Matth. Omnis, inquit, qui audiret verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui edificavit domum suam supra petram, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat supra petram.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ. LIB. II.

131

PROSA V.

ARGUMENTUM.

PHILOSOPHIA jam validioribus utens argumentis probat, generatim divitias, speciatim pecuniam, gemmas, agros, vestes, famulos, ceteraque id genus, quamvis constarent, mentis humanæ bona non esse, sed potius mala, quibus quanto cupidius eadem mens fruitur, tanto minus felix est.

SE quoniam rationum jam in te mearum fomenta descendunt, paulo validioribus utendum puto. ¹ Age enim, si jam ² caduca & ³ momentaria fortunæ dona non essent, quid in eis est, quod aut vestrum umquam fieri queat, aut non perspectum consideratumque ⁴ vilescat? ⁵ Divitiae-ne vel vestri, vel sui naturæ pretiosæ sunt?

INTERPRETATIO.

^a mentem subeunt. ^b fluxa. ^c sordescat. ^d ò homines.

NOTE.

1. Age.] Age adverbium dici solet: sed nobis videtur imperativum verbi ago: non secus atque fac verbi facio: propterea si uni tantum loquamur, dicimus, age; si pluribus, agite: hinc voce hâc exhortamur auditorem ad cogitandum, loquendum, aut faciendum. Ad cogitandum quidem ut apud Virgil. Geor. 3. v. 42.

Te sine nil altum mens inchoat: en age
segnes
Rumpe moras.

Ad loquendum: ut Aeneid. 6. v. 343.
Dic age: namque mihi fallax haud ante
repertus.

Ad faciendum: ut Georg. 1. v. 63.

Ergo age terra
Pingue solum primis exemplis à mensi-
bus anni
Fortes invertant tauri.

2. Caduca.] Caducum à cadendo di-
stum: unde id significat, quod aut lapsum est, aut labitur, aut lapsurum est.
Sic Virgil. En. 6. v. 481. de lapso,
Belloque caduci
Dardanida.

Geor. 1. v. 368. de labente,
Sape levem paleam & frondes volitare
caducas.

Et En. 10. v. 622. de lapsuro,
Si mora præsentis leti tempusque caduco
Oratur juveni.

3. Momentaria.] Fluxa: hâc voce utitur S. Ambrosius: sed eamdem non potui invenire apud Latinos auctores, quos vocant classicos.

4. Divitiae-ne vel vestri, vel sui natu-
ræ pretiosa.] I. Philosophia probat, generatim divitias non esse aliquod men-
tis humanæ bonum, non solum quod

R ij

Stabilisque, nec sonori
Sterni flatibus Euri,
3. Et fluctibus minantem
Curat spernere Pontum;
Montis cacumen alti,
Bibulas vitet arenas.
Illud protervus Auster
10. Totis viribus urget;

MURATUM

INTERPRETATIO.

qui que studet constans, & non disjici flatus, ille pariter fugiat verticem montibus, sternens Euri, & temnere mare exundans veluti intentans ruinam suis

estibus, illa pariter fugiat verticem montis elati, & arenas bibaces. Auster impetuoso omni conatu vexat illum verticem:

NOTÆ.

3. Stabilisque. [Immotus & constans, suis videlicet, sedibus. Cum autem corpus quiete semel donatum aeternum quiescat, donec ab alio de sua quiete dimovatur, ideo duobus duntaxat modis domus fundata potest ruere: primùm quidem motu sensili corporum incurventium v. g. vento: deinde proprio pondere, fluentibus scilicet iis, quibus domus nisi videbatur, fundamentis: Hinc nunc fit mentio ventorum, fluuium marinorum, cacuminis montis, & bibularum arenarum.

4. Flatibus Euri. [Eurus, inquit Agellius, ventus est ab oriente verno, id est, aquinoctiali veniens. Latinus dicitur subsolanus. Hic non abs re dicitur sonorus: quod enim vehementiori impetu feratur, solitus aeris ab ortu ad occasum fluentis cursum secutus, propterea sonum ingentem edit. Unde Virgil. 2. Georg. v. 441.

Quos animosi Euri assidue franguntque feruntque.

6. Pontum. [Pontus generatim quolibet mare, speciatim Euxinum: forte quia utrumque plenum laboris: novos enim labor potuit esse origo tē morte: quicquid sit.

7. Montis cacumen alti. [Cacumen, vertex est cum arborum tum montium: quod plures ejusmodi corporum partes surgendo in unum acumen coeant: cacumen autem nunc dicitur montis alti:

quia quod mons altior est, eō prædictis ventorum flatibus magis impellitur, adeoque domus hic fundata ruinæ magis foret obnoxia.

8. Bibulas viet arenas. [Qua videlicet aquas sorbere possint: quod enim his arenas intercipiatur aer vel quodlibet aliud corpus quod aquæ subeuniri, ut pote graviori, locum cedat, propterea si arenas istis imponantur adficia ipsi aquis longè graviora, eadem adficia fatiscentibus fundamentis statim corruent. Lucretius l. 2. arenam dixit bibulam,

Litoris incurvi bibulam lavit aquor arenas.

9. Illud protervus Auster urget. [Illud monis cacumen Auster impedit. Auster est ventus ex plaga coeli meridianæ flans. Quod autem Auster ex terris in sublime sapientur, quemadmodum Boreas oppositus est contrario ex sublimi in terras; idcirco Auster rectum iter, quoad potest, insistens in summos montium vertices sapientur incurrere: & propterea nunc appellatur protervus à proterendo, quia altiora corpora sibi objecta solet proterere. Seneca in Agam. v. 90.

Nubibus ipsis
Inserta caput turris pluvio
Vapulat Austro: densaque nemus
Spargens umbras annosa videt
Robora frangi.

Hæ pen-

Hæ pendulum solutæ
Pondus ferre recusat.
Fugiens periculosa
Sortem sedis amœhæ,
15. Humili domum memento
Certus figere saxo.
Quamvis tonet ruinæ
Miscens æqua ventus,
Tu conditus quieti
20. Felix robore valli,

INTERPRETATIO.

ha vero arenas disjunctæ renunt portare | sa. Tum licet ventus reboet, turbans ma-
onus suspensum. Sic tu vitans eventum | ria naufragis, tu abditus munimine con-
incertum conditionis, ut videtur, grata, | stantis aggeris, eris beatus,
recogita stabilis fundare adem petra depres-

NOTÆ.

11. Ha pendulum soluta pondus ferre re-
cusant.] Ha arena à se invicem disjunctæ
impositum pondus non possunt sustinere.
Nimirum sicut librae, duæ sunt lances
alternis sic mobiles, ut si altera gra-
viori pondere onusta deorsum deprimatur; altera sursum attollatur necesse sit:
ita in terra, aquâ, & aëre quem spiramus, corpora adeo se se sustinent æqua-
tis ponderibus, ut si alterum fuerit gra-
vius, id propendat, altero depresso:
sicut infinitis exemplis demonstrari pos-
set. Ades autem arenas impositæ longè
graviores sunt eo liquore, quo inter-
posito arena mollescunt.

Hoc eodem exemplo usus est Christus
Dominus Matth. 7. Omnis, inquit,
qui audit verba mea hæc & non facit ea,
similis erit viro stulto, qui adificavit do-
mum suum super arenam: & descendit
pluvia & venerunt flumina, & flaverunt
venti, & irruerunt in domum illam, &
cecidit, & fuit ruina illius magna.

13. Fugiens periculosa sortem sedis amœ-
hæ.] Haud aliter qui vitare cupit eventum
incertum conditionis, qua videtur jucunda:
Sors quippe, inquit Tullius l. 2. de di-
vin. idem propemodum quod micare, quod
talos jacere, quod tesseras: in quibus te-
meritas & casus, non ratio & consilium
valet. Hinc sortilegi dicebantur, qui
ductis, pueri manibus, sortibus prædi-

cerent futura. Hinc etiam quod in una
vel oppositam partem fletri potest in-
certum, illud fors dici consuevit: hu-
iusmodi autem est sedes amœna, quam
idcirco Philosophia hæc vocat periculosa.

15. Humili domum memento certus fi-
gere saxo.] Loca domum in saxo humili:
i: in saxo quidem, ut firmo domus ni-
tatur fundamento: humili vero, ut
tempestibus minus sit obnoxia.

17. Quamvis tonet ruinæ miscens equo-
ria ventus.] Ventus tonat, cum tonitruo
similis magnum excitat sonitum. Mis-
cet autem aquora ruinæ, cum naufragus
naves cæteraque corpora mari imposta-
prosternit.

19. Conditus.] Absconditus: quemad-
modum Virgil. 1. Georg. v. 441.

Ille ubi nascentem maculis varia verit
ortum

Conditus in nubem.

20. Felix robore.] Robur quamcum-
que corporis fortitudinem significat:
unde quod quercus sylvestris inter cæ-
teras arbores fortissima videatur, idcir-
co hæc robur appellatur.

20. Valli quieti.] Vallum murus est
è terra ad fossæ oram aggestus, crebris
sudibus five palis munitus: quamobrem
duæ sunt valli partes, nempe agger five
terra, & pali five sudes, quare vallum
quietum est.

R.

Jam vero⁸ pulcrum variis fulgere vestibus putas? quarum si grata intuitu⁹ species est, aut materiae naturam, aut ingenium mirabor artificis. An vero te longus ordo famulorum facit esse felicem? Qui si vitiosi moribus sunt, perniciosa domus^b sarcina, & ipsi domino vehementer inimica: sin vero probi, quoniam modo in tuis opibus aliena probitas numerabitur? Ex quibus omnibus nihil horum, quae intuitu^a computas bonis, tuum esse bonum liquido monstratur. Quibus si nihil inest appetendae pulcritudinis, quid est, quod vel amissis doles, vel lateris retentis? Quod si natura pulcra sunt, quid id tua refert? Nam haec per se à tuis quoque opibus¹⁰ sequestrata placuerint. Neque enim iecirco sunt pretiosa, quod in tuas venere divitias: sed quoniam pretiosa videbantur, tuis ea divitiis annumerare maluisti.

INTERPRETATIO.

a forma. b onus. c sejuncta.

NOTE.

in pretio non est, dum tranquillum est & serenum, quis aequali pondere libritis, non solum agro, sed quolibet alio corpore plano planius est: quid enim tam planum videtur, ait Tullius 2. Acad. quam mare? ex quo etiam aquor illud poetae vocant. Non denique suo motu, sive florens, sive etiam fructuosus: quoniam flores fructusque agrorum extra hominem sunt; aut si horum pars quedam ipsum hominis corpus instar alimenti subeat, hac tam parva esse debet, ut si natura satietatem superfluis urgere velis, aut injucundum, quod infuderis, fiat, aut noxiū. Lucretius 1. 5.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet:

Divitiae grandes homini sunt, vivere parce, Aequo animo: neque enim est umquam penuria parvi.

8. Pulcrum variis fulgere vestibus.] V. Philosophia probat, neque etiam vestes menti nostrae habendas esse pretiosas; quod quae vestium grata intuitu species est, hæc non ad nostram mentem, sed aut ad materiam naturam, aut ad ingenium spectat artificis. Imo pulcerima vestis ne à minimâ quidem febre te poterit liberare. Lucretius 1. 2.

Nec calida citius decadunt corpore febres, Textilibus si in fitteris, ostroque rubent;

Iactaris, quam si plebeia in veste cubandum est.

9. An te longus ordo famulorum? VI. Philosophia pariter demonstrat, famulorum turbam prædicta menti non esse pretiosam: quia famuli isti vel improbi sunt, vel probi. Si improbi, tantum abest, ut domino pretiosi sint, ut potius pernicioſa domus^b sarcina, & domino vehementer inimica, quippe qui legge divina tenetur famulum & à virtute retrahere & ad virtutem promovere. Hebr. 13. ipsi enim domini per vigilant, quasi rationem pro animabus reddituri. Si vero probi: quoniam modo in tuis opibus aliena probitas numerabitur? Quare Philosophia merito concludit beatum hominem non esse, quod pecuniā, gemmis, agris, vestibus, & famulis abundet. Horat. Carm. 4. od. 9.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Peiusque leto flagitium timet,
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

10. Sequestrata. Sejuncta. Sequestratus autem dicitur à sequestro, hoc à sequester, qui est arbiter inter utramque partem sic medius, ut neutrius præju-

Quid autem^a tanto fortunæ strepitu desideratis? Fugare, credo, indigentiam copiæ queritis. Atqui hoc vobis in contrarium cedit. Pluribus quippe adminiculis opus est ad tuendam pretiosæ^b supellestilis varietatem: verumque illud est, permultis eos indigere, qui permulta possideant; contraque minimo^b, qui abundantiam suam naturæ necessitate, non ambitus superfluitate metiantur. Ita-ne autem nullum est proprium vobis, atque insitum bonum, ut in externis, ac depositis rebus bona vestra queratis? Sic rerum versa conditio est, ut^c divinum^c merito rationis animal, non aliter sibi splendere, nisi inanimatae supellestilis possessione videatur?

INTERPRETATIO.

a fortunam tuam frequenter appellando, | eos. c titulo.
tantoque concurſu querendo. b indigere

NOTE.

dicio actus judicet: quemadmodum Aen. 11. v. 133.

Bis senos pepigere dies & pace sequestrâ Sed vox ista, sequestratus, quâ Arnobius 1. 5. adv. gen. & Cassiodorus 1. 1. var. cap. 3. utuntur, purioris latinitatis non videtur.

11. Fugare indigentiam copiæ queritis.] Id unum prætexunt quicunque vehementiori prædictorum studio afficiuntur. Scilicet unusquisque homo suæ tenuitatis conscius, pecuniâ, gemmis, agris, vestibus, & famulis, veluti totidem satellitibus circundatus, his putat se posse ab omni hostium iniuriâ liberari: sed fallitur:

12. Pluribus quippe adminiculis opus est.] Adminiculum est auxilium, quod ad manum, sive præsto est: quod autem prædicta bona perpetuae sint corruptioni obnoxia, ideo quod plura possidemus, eò ad illa conservanda plura nobis ad manum esse debent auxilia.

13. Supellestilis.] Supellex propriæ est ornatum aulæ, cuiusmodi sunt aula, sedilia, linteal, vasal, ceteraque domus utensilia, quod nimis hæc pellibus involuta, à militibus, & forte etiam à Legatis ad suos usus portarentur: hic autem supellestilis varietas est prædictorum bonorum exterritorum multitudine, nomine partis ad totum translato.

14. Non ambitus superfluitate.] Non solum præsidij causâ, ut dictum est, sed ambitu etiam prædictis divitiis studemus comparandis, rati nimis nos eò majorem de nobis existimationem in mente cæterorum hominum excitatueros, quod pluribus majoribusque ejusmodi bonis fruemur: Atque id ex eo evidens est, quod, si arbitratremur fore ut à nullo umquam homine videremur, nec gemmis, nec vestibus, nec ullis ejusmodi bonis ita inhiacemus.

15. Sic rerum versa conditio.] Mens quippe mea mei corporis forma est, sed a Deo & propter ipsum Deum creata: quamobrem veluti media inter Deum conditorem, corpusque consors, ab utroque sic informatur notionibus, ut ab utroque in suas trahatur partes: sed heu! cum Deo unicè diligendo vacare deberet, infelici cum propriæ infirmatis, tum perturbationis pondere ad corpus primum, deinde ad cætera corpori famulantia truditur, quâ quidem in re homo, divinum merito rationis animal, ceteris rebus creatis insipientior, injuriam facere videtur & Deo & sibi. Primum quidem homo est

16. Divinum merito rationis animal.] Homo enim ut nemo nescit, constat ex mente & corpore mutuo conjunctis: mens ratio, corpus animal non raro appellatur: sed mente homo similis est

Et ¹⁷ alia quidem suis contenta sunt: vos autem ^a Deo mente consimiles, ab rebus insimis excellentis naturæ ornamenta captatis; nec intelligitis, quantum conditori vestro faciatis injuriam. ¹⁸ Ille genus humanum terrenis omnibus præstare voluit: vos dignitatem vestram infra infima quæque detruditis. Nam si omne cuiusque bonum, ^co cuius est, constat esse pretiosius, cum vilissima rerum vestra bona esse judicatis, eisdem vosmetipso vestrâ existimatione summittitis ¹⁹ quod quidem haud immerito ^b cadit. ²⁰ Humanæ quippe naturæ ista conditio est, ut tum tantum cæteris rebus, cum se cognoscit, excellat: ea-
dem tamen infra bestias redigatur, si se nosse desierit. Nam cæteris animantibus sese ignorare, natura est: hominibus vero, vitio venit.

INTERPRETATIO.

^a homines. ^b contingit.

NOTÆ.

Deo: sicut statuitur Genes. 1. faciamus, inquit Deus, hominem ad imaginem & similitudinem nostram: quatenus videlicet mens nostra res est, instar Dei, cogitans: unde homines 2. Petri 1. divine consortes natura dicuntur: propterea nunc homo vocatur animal merito sive titulus rationis divinum. Homines, inquit Tullius de un. Deorum immortalium quasi gentiles sunt, & divini generis appellantur, & omnium animantium tenent principatum. Deinde idem homo est cæteris rebus creatis insipientior: quandoquidem.

17. Alia quidem suis contenta sunt.] Nam corpora inanima, plantæ, bestiae ipsæ finibus sibi divinitus præscriptis ita continentur, ut nec pecunia, nec gemmatum, nec agrorum, nec vestium, nec famulorum desiderio teneantur. Præterea idem homo injuriam videretur facere Deo:

18. Ille genus humanum, &c.] Cum enim Deus, ut poteris cuius sapientia infinita est, quolibet homine etiam sapientissimo sit sapientior, propterea ille homo injuriam facit Deo, qui ausus sum judicium divino aponere, quam dignitatem Deus terrenis omnibus præstare voluit, hanc infra infima quæque detrudit. Atqui homo prædictis bonis inhiens ita se haberet. Bonum enim ita in perfectione versatur, ut quod cuique

bonum, illud eidem, semetipso videatur perfectius, ut poteris quo perfici possit: neque etenim perfici potest, nisi à perfectiori. Quamobrem cum pretiosum, ut supra dictum est, illud habetur, quod in nostrâ est existimatione, cumque hæc existimatione non, nisi crescente rei subjectæ perfectione, crescere debeat, idcirco quicquid alieni bonum videtur, illud eidem pretiosus videatur, necesse est: quare homo summo famulorum, vestium, agrorum, gemmarum, pecunia, & cæterarum ejusmodi rerum abjectissimarum desiderio occupatus, res istas suâ etiam mente pretiosiores, perfectioresque esse existimat, adeoque suo conditori facit injuriam suo illo falso judicio;

19. Quod quidem haud immerito cadit.] Quod quidem falsum judicium nec sine aliquâ causâ est, nec sine aliquo effectu: oritur quippe ex voluntariâ humanæ mentis ignoratione, quæ ignoratio, crescente illo judicio, crescentibusque adjunctis illi perturbationibus, crescit.

20. Humanæ quippe naturæ, &c.] Homo in hoc differt a cæteris animantibus, quod ille possit, cæteræ vero animantes non possint cogitare: quare quod cæteræ animantes *sese ignorant*, hoc illarum *natura est*: quod vero homo *se ignoret*, id ejus *vitium est*, quate-

21. Quam

²¹ Quam vero latè patet vester hic error, qui ornari posse aliquid ornamentis existimatis alienis. At id fieri nequit. Nam si quid ex apotisis luceat, ipsa quidem, quæ sunt apposita, laudant ^r: illud vero his testum, atque velatum in suâ nihilominus fœditate perdurat.
²² Ego vero nego illud esse bonum, quod nocet habenti. Num id mentio? Minime, inquires. Atqui divitiae possidentibus perlæpe no-
cuerunt, cum pessimus quisque, eoque alieni magis avidus, quicquid auri usquam, gemmarumque est, se solum, qui habeat, dignissimum putat. Tu igitur, ²³ qui nunc ^a contum gladiumque solitus perti-
mescis, si vita hujus ^b calorem vacuus viator intrasses, coram latrone cantares. O præclara opum mortalium beatitudo, quam cum adep-
tus fueris, securus esse delistis!

INTERPRETATIO.

^a longum fusilem. ^b semitam.

NOTÆ.

nus præcipitationi & præjudicio obsecutus, ad suam mentem animo non vult attendere: unde justo Dei judicio fit ut *infra bestias redigatur*: nolite fieri. inquit David Psal. 31. sicut equus & mulus quibus non est intellectus: ut nimis suu immemor, instar bestie, huic feratur, quod corpus rapit.

21. Quam latè patet vester hic error.] Est quidem hic error sive falsum judicium, quatenus homo arbitratur, mentem suam ornari posse ornamentis alienis, videlicet pecuniâ, agris, gemmis, &c. ipsa enim quæ sunt apposita, laudantur, quod vero his testum atque velatum in suâ nihilominus fœditate perdurat: cadavera putres pulcris condita sepulchris: stercora nivibus obducta. At ille error latè patet, non solum ratione multorum hominum, qui illo inficiuntur, verum etiam ratione diversorum motuum cum animi tum corporis, quorum error ille est causa: quamobrem homo hoc ipso errore non modò Deo, ut probatum est, sed & sibi ipsi facit injuriam.

22. Ego vero nego illud esse bonum, quod nocet habenti.] Hæc Philosophia ratiocinatio interpretatione non indiget. Quod, inquit, nocet habenti, illud habentis bonum esse non potest: bonum quippe favere debet, non nocere. At-

qui prædictæ divitiae nocent habentibus, cum in aliis, tum in hoc præsertim, quod pessimus quisque eoque alieni magis avidus, quicquid auri usquam gemmarumque est, se solum, qui habeat, dignissimum putas: suâ videlicet perturbatione præsertimque avaritiâ occæctus: unde per fas & nefas opibus studet acquirendis. Plautus in Captiv. Act. 2. Scen. 2. Odi ego aurum: multa multis sua sit perperam.

23. Qui nunc contum, &c.] Philosophia alludit ad hos versus Juvenal. Sat. 10. 1. 4. v. 19.

Pauca licet portes argenti vascula puri
Nocte iter ingressus, gladium contumque
timebis,
Et mota ad lunam trepidabis arundinis
umbram.

Cantabut vacuus coram latrone viator.
Latro autem nunc ille dicitur, qui vias obsidens viatoribus auferet opes, saepè etiam vitam. Nimis latro olim erat miles conductus sive satelles, sic dictus quasi latero, quod stiparet principis sui latus. Quoniam vero ejusmodi homines suâ apud reges auctoritate abusi, viatores aggredi pecuniamque auferre nondubitabant, factum est, ut quicunque viarum obsessores, dicti fuerint latrones.